

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, י"א שבט תשפ"א

מסכת פסחים ס"ד-ע' ♦ תרומות ד', ה' - ד', י"א

גליון מס' 1131

השבוע בגליון

- ♦ האם אשה חייבת במצוות אכילה בערב יום הכיפורים?
- ♦ אשה שנדרה לא לאכול בשר ולא לשתות יין
- ♦ סעודת שמחה על הכפרה
- ♦ שמחת יום טוב כיצד?
- ♦ סלסולי חזנות בימים טובים
- ♦ עולמם של גדולי התורה

- ♦ מה בא רב עיליש לומר?
- ♦ ראוי לאדם לזלזל בכבודו עבור מצווה
- ♦ כוחות הטומאה וגדי מקולס
- ♦ עונג הגוף כביטוי לעונג הרוחני
- ♦ שבת - שמחת חנוכה הבית
- ♦ הליכה בשבת ללא נעליים

בשורה לקוראי הגליון!
 ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
 להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

"איפה הגרביים!?"

מזוודותיו הגדולות הוטענו על הכרכרה. כחיוך נפרד בזריות מבני ביתו, נופף שלום לכל עבר, כמלך הסוקר את גדודו, וחיש מהר נעלם בענני האבק שהתמרו בעוז אחר הסוסים האביזים וכרכרתו המהודרת.

בעוד נוף עיירתו הולך ומתרחק, הרהר לעצמו בבדיחות על ההבטחה שהעניק לרעייתו. להשלמת שביעות רצונו פתח בקבוק משקה שהיה שמור בצקלונו והערה אל גרונו לגימה הגונה.

הוא היה ה"שיג" של העיירה. לשונו נופת צופים, עיניו כיונים על בריכות מים, פיו נוטף דבש וראשו מלא תחבולות כרימון. הוא שלח את ידו בכל ענפי המסחר ובאשר הצליח - שלשל את הרווח לכיסו, כאשר הפסיד, ידע כיצד לגלגל את האחריות על כתפי אחרים. ברנש ערמומי. במרחבי המחוז נעו אנשים רבים שהצליח לפתותם להלוות לו ממון, כדי שיהפכו "שותפים" בעסקיו, אך בלב אנשים רבים עוד יותר הצליח לטעת את התקווה, כי לא יארך היום והוא יהפוך אותם לעשירי תבל.

זה היה סודו. הקסם.

היו שאמרו כי חותנתו האלמנה השיאה לו את בתה וראת השמים מחוסר ברירה, מחמת עונייה ומרודה. אחרים אמרו כי אינם מתפללים כלל, מעולם לא פגשו מומחה בהעמדת פנים יותר ממנו.

שנים על שנים הפכו מיודעיו, שונאיו ומכריו בשאלה, מה ראה מיודענו לשאת לאשה את רעייתו טובת הלב, הצנועה ויראת השמים. הנישואין המוזרים הללו לא ירדו מעל סדר יומם של האנשים שדברים מסוג זה ממלאים את סדר יומם, ומשבוע לשבוע הם עדכנו את השערותיהם.

בערל הגבאי, למשל, היה משוכנע, כי משום-מה נטבעה בנפשו של הברנש התרגשותו הכבירה של

דף סה/ב אמר רב עיליש טייעות
מה בא רב עיליש לומר?

הגמרא מביאה ברייתא האומרת, כי כאשר יצאו מבית המקדש עם קרבן הפסח השחוט, צרר כל אחד את הקרבן בעור שהופשט ממנו קודם לכן והפשילו לאחוריו וכך הלך. רב עיליש הגיב על כך: "טייעות". כלומר, כך דרך הסוחרים הישמעאלים לשאת את בהמותיהם השחוטות (רש"י). כל לומד מוטרד בוודאי מהשאלה הפשוטה, מה בא רב עיליש לומר בדבריו. מפרשים בודדים טיפלו בשאלה זו. בדי עמל ליקטנו מספר תשובות, מגוונות ביותר, והרי הן לפניכם.

ראוי לאדם לזלזל בכבודו עבור מצווה: שניים מן המפרשים עמדו על כך, כי נתינת קרבן הפסח כשהוא מופשל לאחור אינה דרך כבוד. רבי יעקב עמדין מעיר (הגהותיו כאן), כי רב עיליש בא להדגיש, שאף על פי שהפשלת הקרבן לאחור כדרך הישמעאלים אינה מכבדת את נושא הקרבן - ראוי לאדם לזלזל בכבודו בשביל מצוותיו של הקב"ה "כמו שאמר המלך החסיד [דוד המלך] (שמואל ב, פרק ו/כ) "ונקלתי עוד מזאת". יש שכתבו, כי הפשלה לאחור אינה מדרך כבוד לפסח, ורב עיליש הדגיש זאת כדי לומר, שהדבר מותר, למרות שכיוצא בו בספר תורה אסור [אם לא במקום סכנה] (עיי' תוס' ברכות יח/א, וב"ח ושי"ך יו"ד סי' רפ"ב, קובץ שערי תורה ח"ב סי' כ"ז).

רבינו הגאון רבי יחזקאל לנדא מפראג זצ"ל (צל"ח, כאן), שתמה אף הוא בכך, כותב, כי נתחדשה כאן הלכה גדולה. תוספות (שבת קיז/א ד"ה דשקיל) דנים, באיזה אופן מותר להפשיט את עור הפסח בשבת. תוספות כותבים שאף שנותנים את הפסח בעור, כאמור כאן, מה שמלמד, לכאורה, שהעור הופשט שלם, אפשר שאין זה אלא עד החזה בלבד. מעתה, אומר רבי יחזקאל, רב עיליש מדגיש, כי הדבר נעשה כדרך הישמעאלים שהפשיטוהו לגמרי ואף זה מותר...

ביאור מעניין אחר פרסם הגר"ב ז'ולטי זצ"ל, רבה של ירושלים. הוא גם תמה, מדוע השמיט הרמב"ם את הדין האמור ש"נותן פסחו בעורו ומפשילו לאחוריו".

יש לדעת, הוא אומר, כי קדשים נפסלים בהיסח הדעת (ראה לעיל לד/א), ובדומה לכך גם מי אפר פרה אדומה. והנה, שם, לגבי מי אפר הפרה נאמר, כי אין להפשילם לאחור משום היסח הדעת (משנה פרה פ"ז משנה ה' ורמב"ם הל' פרה אדומה פ"י הל' ד'). כיצד הותר זאת בפסח? ברם, באותה משנה האוסרת זאת נאמר, שכאשר הוא נושא שתי חביות, רשאי הוא להפשיל אחת לאחוריו, מפני ש"אי אפשר", וכן הדרך לשאת שתי חביות.

מעתה, בא רב עיליש לנמק, מדוע הותר להפשיל את הפסח לאחוריו, משום שדרך הישמעאלים הוא כך, לשאת בשר בהמה בעורה, ואין בכך שום היסח הדעת!

יפה, איפוא, השמיט הרמב"ם הלכה זו, שכיום, שאין הדרך כן, חזר הדבר ונאסר משום היסח הדעת (מוריה כ"ד, עמ' י"ח. ועיי' באור שמח הל' קרבן פסח פ"א הל' ו' שכתב ג"כ איזה ביאור עפ"י ההלכה הנ"ל בפרה אדומה).

כוחות הטומאה וגדי מקולס: ולסיום נזכיר ביאור מרתק ביותר: הגר"ז קרויזר כתב, כי כידוע מספרי הזוהר (ראה משפטים דף קכ"ה), כוחות הטומאה שואפים להתקשר לגדי מקולס. היו איפוא,

עילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה לינצר** ז"ל
ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע י"ב בשבט תשע"א

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידו עו"ד הר"ר **שמואל לינצר** ומשפחתו שיחי - פ"ת

עילוי נשמת

הר"ר **אליעזר גליק** ז"ל
ב"ר יוסף שלמה ז"ל נלב"ע י"א בשבט תשמ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י בתו וחתנו **לויאן גלדצהלר** שיחי

שמים את הפסח בעורו ונושאים אותו על כתפיהם, כדי להסתיר את הגדי המקולס מעיני המזיקין, שידמו שאינם אלא נושאים משא בעלמא כדרך הישמעאלים! (אור החמה, כאן).

דף סח/ב וקראת לשבת עונג

"עונג שבת"

לומדי הדף היומי מתוודעים לנאמר בגמרא, כי הכל מודים שביום שבת קודש על האדם לענג את גופו לכבוד השבת, כפי שנאמר (ישעיהו נח/ג) "וקראת לשבת עונג". במסכת שבת גם למדנו, כי "כל המענג את השבת, נותנין לו נחלה בלי מצרים... וכל המענג את השבת, נותנין לו משאלות לבו". כאמור, מצוות עונג שבת נאמרה מפורשות על ידי נביא ה' ישעיהו (ישעיהו נח/ג): "וקראת לשבת עונג". לדעת חלק מן הראשונים, עיקר מצווה זו מן התורה, שהרי כבר בתורתנו נאמר "מקרא קודש" (ויקרא כג/א) ודרשו חכמים, שיש לקדש את יום השבת ולכבדו בכסות נקייה ולענגו במאכל ובמשחה (עיי' משנה ברורה סי' רמ"ב ס"ק א' ובשער הציון שם, ובשו"ת חתם סופר או"ח סי' קס"ח. וראה עוד במאורות הדף היומי נדרים סו/א).

כאן המקום לתהות על קנקנה של מצוות "עונג שבת".

עונג הגוף כביטוי לעונג הרוחני: יש לדעת, כי קדושת יום השבת היא התענוג העיקרי של היהודי, אשר זוכה ביום השבת לנשמה יתירה ולהתקרב לבוראו. האכילה והשתייה לעינוג הגוף, אינן אלא ביטוי גשמי של העונג הרוחני בו שרוי האדם. כפי שאנו מבינים שאדם הסועד את לבו בחתונת בנו, אינו אוכל כדי להיות שמח, אלא הוא אוכל מפני שהוא שמח, כך גם עינוג הגוף באכילה ובשתייה הוא ביטוי לתענוג הפנימי השורה על היהודי ביום שבת קודש.

שבת - שמחת חנוכה הבית: על מיוחדותו של יום השבת, הגורם לקירבה מיוחדת בינינו לבין בוראינו, עסקו רבות גדולי החסידות וחכמי המוסר, ואחד היסודות המשמשים נר לרגליהם, מובא במדרש תנחומא ובשאליות לרב אחאי גאון (פרשת בראשית), שכאשר הקב"ה סיים את בריאת עולמו, כביכול ערך שמחה, כאדם הזוכה לחנוך את ביתו, וזה הוא מקור השמחה ביום שבת קודש. בספרים הקדושים מוזכרות סעודות השבת כעין סעודת "חנוכה הבית", שאנו סועדים לכבוד בורא העולם ושמחים בממלכתו המתגלית לעינינו בקיום העולם. לאור הדברים הנזכרים, דומה, כי התפילה השגורה בפנינו "ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי שבת", מקבלת משמעות ייחודית ומעמיקה, כמו גם הנוסח שבסידורים מהאריז"ל "אתקינו סעודתא... דמלכא...".

הגאון מוילנא זצ"ל כותב בפירושו לספר ישעיהו, כי אדם המתענג בשבת כדי לכבד את השבת הוא הזוכה לקיים את מצוות עונג שבת, לא זה המתענג כדי להנות את גופו, וכלשון הפסוק "וקראת לשבת עונג", כמו גם לשון גמרתנו "כל המענג את השבת", לא נאמר "כל המענג את גופו בשבת". לעומת זאת, בעל בית הלוי זצ"ל (פרשת תרומה) כתב על פי הזוהר, כי גם האוכל כדי לענג את גופו זוכה לקיים את מצוות עונג שבת, אם כי הדברים אמורים לגבי שבת קדש בלבד, לא כן לגבי ימים טובים, בהם לא נאמר שיש "לענג" את החג, אלא שיש לשמוח בו ולכבדו, ולפיכך, האוכל בימים טובים כדי לענג את גופו ולא כדי לכבד את החג, אינו זוכה לקיים מצווה זו (ראה ספר במעלות השבת פרק י"ט, ובקונטרס שבת קדש קדשים).

הליכה בשבת ללא נעלים: עונג יום טוב אינו בא לידי ביטוי במאכל ובמשחה בלבד, אלא עליו להימנע גם מנקיטת פעולות המנוגדות לעונג ולשמחה, כגון, לשוח בדברים מצערים (עיי' רמ"א או"ח סי' ש"ז סעי' א' ובמשנה ברורה, שם ס"ק ג'). הב"ח כותב, כי מחמת מצוות עונג שבת, יש להקפיד שלא להלך יחף בשבת, שהרי אמרה תורה (דברים כח/נו): "אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ מהתענג", הרי לנו, כי הליכה ללא נעלים היא חסרון תענוג.

לימוד תורה בשבת קודש: הרמ"א (או"ח סי' ר"צ סעי' ב') כותב, כי תלמידי חכמים "ימשיכו יותר בעונג אכילה ושתייה קצת, דהרי הם מתענגים בלימודם כל ימי השבוע", ושאר אדם יעסקו בשבת בתורה יותר מתלמידי החכמים.

מעניין לציין, את דברי הברכי יוסף, כי האריז"ל נהג לישון ביום שבת כשעתיים או שלש, משום עונג שבת. בעל שערי תשובה (סי' ר"צ אות ב') כותב: "ומי יתן שיקיימו שאר הנהגותיו ואזהרותיו...".

מדוע הנכרים הקדמונים בכו בשבת? נסיים מאמר זה בדבריו של בעל ערוך השולחן (או"ח סי' רע"א סעי' י"א) וכה לשונו: "ראיתי בקדמונים שהאומות הקדמונים היו יושבים בשבת בחושך ובוכים מפני שהמזלות של שבת מורים לרעה, והקדוש ברוך הוא ציווה אותנו להיפך, להדליק הרבה אור ולהתענג עצמנו להראות שאנו למעלה מהמזלות ואותנו לקח ה' להוציאנו ממערכת השמים".

דף סח/ב כל האוכל בתשעה בו מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי

האם אשה חייבת במצוות אכילה בערב יום הכיפורים?

"כל האוכל ושותה בתשעה בו, מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי".

הלכה ידועה זו קובעת, כי מצווה לאכול בערב יום כיפור, בט' בתשרי. במאמר הבא נבחן אם יש אנשים הפטורים מלאכול בערב יום כיפור, וגם נתוודע לתגלית מעניינת ביותר: אם מצוות

אביו בעת שכובד לעלות לתורה, ולשם כך ביקש להקים בית מהוגן, למראית עין לכל הפחות, כדי לזכות לעלות לתורה.

אחרים גיחכו על גבאם הרואה את כל העולם כולו דרך חוברת העליות שלו, וטענו כי נישואיו הם רק חלקה הראשון של תוכנית ארוכת טווח שתוצאותיה יתבררו לכל עבוד שנים אחדות. לכשנשאלו בסתר על ידי סקרנים לטיבה של תכנית זו, מילאו את פיהם מים, כמי שאינם אומרים את כל מה שהם יודעים, אך למען האמת הם שתקו יותר מכפי שידעו.

כך או כך, הן אם הבינה מלכתחילה מה עומד להתרחש בחייה והן אם לאו, היתה רעייתו משמשת בתפקיד המלאך הטוב העונה אמן בעל כרחו, ובד בבד הקפידה ככל אשר לאל ידה, כי אבי ילדיה יקפיד לכל הפחות על עיקרי הדת.

אחת מדרושותיה הבלתי מתפשרות כלפיו היתה, כי לא יהיו לעזוב את עיירת מגוריהם. כך היתה יכולה להבחין אם שקית התפילין זעה קמעא במקומה ביום האתמול. ואם לאו, כבר ידעה כיצד לגרום לכך שתזוע.

ביום מן הימים נפל דבר. אמת, שלושים ואחד יום ארכו עד שהצליח לשכנעה, כך סיפר לידידו הטוב, אך לבסוף הסכימה כי יסע לשבועיים ימים לעיר הגדולה. במהלך שלושים ואחד הימים והלילות הבטיח, וכמעט שקפץ ונשבע, אלמלא מנעתו מכך ברגע האחרון, כי יניח תפילין בכל יום. אל תבטיח לי בהן-צדק שלך, הטיחה בו, אחר שזה מכבר הן שלך - גרוע מלאו שלי, והצדק שלך - מוטב היה לו שלא נברא משנברא. כמעט גמר בדעתו לרכוש לעצמו גם תפילין דרבינו תם כדי להפיס את דעתה, והלה וסופו של דבר נתרצתה גם בלא זאת, וייצא מיודעו לדרך.

באמתחתו ארז בקפדנות את יריעות האריגים שהתכוון להציג כדוגמה בפני מושל הפלך, לאחר שהצליח לשכנעו להקים מפעל לייצור גרביים. אני אביא את האריגים, אתה תייצר את הגרביים. מה הבעייה? כתב במכתבו בכתב מסולסל מבטיח נצורות, והלה הזמינו להציג בפניו את תוכניתו.

תמה הנסיעה.

הוא ידע למצות את ההנאה מכל רגע בחייו. אי שם ישב מיודעו על מרפסת שהקיפה את מערכת החדרים החוקצתה לו בחוילתו של המושל, מאזין בהנאה לפלך המים המפכה בינות לצמחיה העבותה. קולותיהם העירניים של עופות היער הפיחו עליזות שהופרעה מפעם לפעם על ידי כלבי הציד שהשתעשו להנאתם מתחת גזוזרתו.

היתה זו עת נאותה כדי לגחך בינו לבין עצמו על הבטחתו לרעייתו, כי יניח תפילין בכל יום.

אותו לילה נועד לו נשף עם המושל ועם חבר מרעייו. בחוסר שביעות רצון חילץ את עצמותיו מן הערסל, והחל להתקין את עצמו לקראת הערב. את שפמו משח במיני משיחה מבריקים. את צווארוננו עיטר בפיסת בד משובחת גזורה כמיטב האופנה, וכמעט שעמד להשלים את תלבושתו, עת הבחין כי אינו מוצא את גרביו התואמות למכנסיו שהגיעו עד ברכיו כמנהג המקום.

הוא לא אהב שדברים אינם מסתדרים כפי שהוא אוהב שהם יסתדרו, וכאשר הם באמת לא הסתדרו, הוא מאד לא אהב זאת. שעות אחר הצהריים התקדמו בקצב מזורז וגרביים - אָן.

בלית ברירה הבהיל את נושא כליו אל מכשיר הטלגרמה הקרוב, כי יריץ מברק דחוף אל רעייתו: היכן הגרביים?!!

השליח שב כשנשימתו בהולה ובידו מברק תשובה: חפש.

זעמו עלה על גדותיו. הוא הביט לרגע קצר על גרביו של נושא כליו, אך הללו היו בלויית. שוב ושוב הפך בערימת הבדים, בחפציו האישיים, פרם כל חולצה, שפשו בכל כיס של מקטרונו ומכנסיו, אך הגרביים אינן.

הוא לא ידע את נפשו. הסוחר המהולל, בעל התוכניות הגרנדיוזיות להקמת מפעל גרביים, נטול גרביים בעצמו... הא לך בזיונות. הרהר לעצמו בזעם כבוש.

אכילה בט' בתשרי היא מדרבנן, יתכן שמתרחב מעגל האנשים החייבים בה, יותר מאשר אם היתה המצווה מן התורה!

נפתח בדברי הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל המסתפק (שו"ת ח"א סי' ט"ז), אם נשים חייבות במצוות אכילה בערב יום כיפור. צדדי הספק הם, מחד, הרי נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא [כגון, ממצוות ציצית, מהנחת תפילין וכדומה, שחיובן מותנה ותלוי במועד קבוע]. מאידך, מאחר שמצוות אכילה בט' בתשרי כרוכה בצום י' בתשרי, יתכן שמאחר שהן חייבות בצום יום הכיפורים, מחוייבות הן אף במצוות אכילה בט' בתשרי.

בעל שו"ת "כתב סופר" (או"ח סימן קי"ב) כותב, כי לכשנתבונן באופן בו ניסחו חז"ל את הדרשה מן הפסוק המלמד על מצוות אכילה בט' בתשרי נסיק, כי גם נשים חייבות במצווה זו. נאמר בפסוק "ועיניכם את נפשתיכם בתשעה לחדש". הא כיצד? הרי יש להתענות בי' בתשרי! דרשו חכמים, שכוונת הפסוק היא, שכל האוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי. נשים נא לב, כי מצוות אכילה בט' בתשרי נכרכה ונשזרה בעינוי הצום, "ועיניכם את נפשתיכם בתשעה", הוי אומר, המחוייב בעינוי בי' בתשרי, מחוייב באכילה בט' בתשרי. אכן, רש"י (יומא פא/ב ד"ה "כל האוכל ושותה") וה"טור" (או"ח סי' תר"ד) כותבים, כי טעם מצוות אכילה בט' בתשרי הוא כדי לצבור כח לקראת הצום. מעתה, ודאי שהנשים חייבות אף הן במצווה זו, שהרי הן חייבות לצום ביום הכיפורים. הוא משווה זאת לגמרא במסכת קידושין (לד/א) האומרת, שנשים חייבות במצווה, מפני שטעם מצוות מצווה הוא "למען ירבו ימיכם", ואף הנשים זקוקות לחיים ארוכים.

אשה שנדרה לא לאכול בשר ולא לשתות יין: ה"כתב סופר" מוסיף, כי המהרי"ל סובר אף הוא כן (מהגהי מהרי"ל הלכות יוה"כ). כך מוכח מתשובתו לאשה שנדרה שלא לאכול בשר ולא לשתות יין, כי אם בשבתות ובימים טובים. שאלתה היתה, אם מותר לה לאכול בשר ויין בט' בתשרי, והמהרי"ל פסק לה, כי ודאי מותר לה הדבר, כי ט' בתשרי הרי הוא כיום טוב [ועיי"ש משי"כ בדין איש חולה, שאינו צם ביוה"כ, וראה ב"מקראי קודש" סי' ל"ז].

מצוות אכילה בעיו"כ מן התורה או מדרבנן? ברם, ה"מנחת חינוך" (מצווה שי"ג) מציין, כי אין להתעלם מן המחלוקת לגבי מקור חיוב מצוות אכילה בט' בתשרי. יש אומרים שהיא מצווה מן התורה ויש אומרים, שמצווה מדברי חכמים היא, ודרשתם מן הפסוק "אסמכתא" היא, שהסמיכו דבריהם לדברי תורה. מעתה, אם מצווה זו מן התורה, אזי, אין טעם המצווה משפיע על הגדרתה, ומאחר שמצוות אכילה בט' בתשרי היא מצוות עשה שהזמן גרמא, נשים פטורות הימנה. אולם, אם כשיטת ה"בית יוסף", שמצוות אכילה בט' בתשרי אינה מן התורה אלא מדרבנן, הרי שנשים גם חייבות בה, כי חכמים תקנוה גם לגבי נשים. ה"מנחת חינוך" חותם את דבריו, שמכך שהרמב"ם אינו מחלק בין אנשים לנשים מוכח, כי לדעתו מצווה זו מדרבנן, והכל חייבים בה.

ראייה מעניינת הביא בעל האדר"ת (בקונטרס גפן אדר"ת אשר בקובץ יגדיל תורה קונטרס ט' סי' קכ"ג הובא בשדי חמד מערכת ערב יוה"כ ח"ט ס"א אות ה' עמוד 149, ועיי"ש שלא הסכים לדבריו) מן הירושלמי. במסכת תענית (פרק ב' הלכה י"ב ובמגילה פ"ג ב סוף הלכה ב' ובנדרים פ"ח) אומר רב יעקב בר אחא, שאם אשה תשאל מתי מותר לה לצום, תאמרו לה שבכל הימים רשאית היא לצום, למעט חמשת המועדים הללו: שבת, יום טוב, ראש חודש, חול המועד וחנוכה. מדוע לא הוסיף רב יעקב בר אחא גם את יום ט' בתשרי? הרי לנו כי נשים אינן חייבות באכילה בערב יום הכיפורים. אולם, לאור דברי המהרי"ל הנזכרים, נדחית ראייה זו, מפני שהמהרי"ל הגדיר את ערב יום כיפור כיום טוב...

סעודת שמחה על הכפרה: נסיים בדבריו של רבינו יונה המנמק בטעמים נוספים [על טעמו של רש"י], את מצוות האכילה בערב יום הכיפורים ("שערי תשובה" שער ד' ד"ה ח-ט): "ועל כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה, כל הקובע סעודה בערב יום הכיפורים כאילו נצטוו להתענות תשיעי ועשירי והתענה בהם, כי הראה שמחתו בהגיע זמן כפרתו, ותהיה לו לעדה על דאגתו לאשמתו, ויגונותיו לעוונותיו. והשנית כי בשאר ימים טובים אנחנו קובעים סעודה לשמחת המצווה, כי יגדל וישגא מאד שכר השמחה על המצוות... ומפני שהצום ביום הכיפורים, נתחייבו לקבוע סעודה על שמחת המצווה בערב יום הכיפורים".

דף סח/ב חציו לה' וחציו לכם
שמחת יום טוב כיצד?

במאמר הבא נתוודע לאופניה של קיום מצוות שמחת יום טוב ולמחלוקות הפוסקים שנתגלעו בה. ידועה ההלכה כי מצוות שמחת יום טוב מחולקת לשניים: "חציו לה' וחציו לכם". בחלק מן היום יש לאכול ולשתות ובחלק מן היום יש ללמוד תורה.

"חציו" "חציו" בדיוק? האם ביום טוב מוטל עלינו להציץ מידי פעם בשעון, כדי לדייק ולהקדיש חצי יום לאכילה ושתיה וחצי יום ללימוד תורה, כנאמר **"חציו לה' וחציו לכם"**? על כך ועוד, בשורות הבאות. בגמרתנו אנו למדים על מחלוקת בין רבי אליעזר לרבי יהושע, כיצד מקיימים את מצוות שמחת יום טוב. רבי אליעזר אומר, שיכול אדם לאכול ולשתות כל היום כולו ולקיים בזאת את מצוות השמחה ויכול

שוב הורץ שליחו להבריק אל רעייתו: דחוף. אנא. היכן הגרביים? אנא!
וישב השליח עם מברק התשובה: תתפלל, יוסקה, תתפלל, אולי זה יעזור לך.
לא נותרה לו ברירה. הוא התפלל.
לימים סיפר, כי מעולם לא נענתה תפילתו כה מהר...
בעוד השמש נוטה לערוב באחוזת מושל הפלך, עמד יוסקה בחדרו, מביט במבוכה שאין לה קץ בנרתיק התפילין ובשקית הגרביים שהוצמדה תחתיה.
בראש מושפל שב אל ביתו. את דרכו לא שיפר, אך מעולם לא היין לשוב ולהתל ברעייתו.

★ ★ ★

לא תמיד יש צורך במשל כדי להמחיש נמשל חשוב, אך אם כבר קיים המשל - מדוע לא?
יכול יהודי לחיות חיים שלמים מתוך תחושה שהכל בסדר. הוא משתדל, הוא רוצה, הוא שואף, הוא מקווה, הוא...
אך מידי פעם מגיע "רגע האמת". הוא עם עצמו, בינו לבין קוננו. אותם רגעים בהם הוא חש, כי אם עכשיו אינו יודע כיצד לנהוג לפי ההלכה, מה בעצם הוא עשה בעשרות השנים שחלפו עליו? אלה הם רגעים מביכים, יתכן שאפילו מתסכלים. איפה הגרביים??? אבל מצב זה ניתן לפתרון. לא מהיר אמנם, אך עקבי ויסודי.

שתי הלכות בכל יום.
פשוט.
קל.
חינוכי והכרחי.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. טל: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול

ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חנים התקשר עכשיו: *3764

פנינים

דף טד/ב ננעלו תנן

האם אפשר להוכיח מהדלתות?

אביי גורס במשנתנו שהדלתות ננעלו מאליהן. מקשה המהרש"א, אם כן, אפשר היה לבדוק על ידי כך את הספק שהסתפקה גמרתנו, אם די בכת אחת הגדולה כשש או יש צורך בשלש כתות דוקא. מדוע לא בחנו זאת על ידי הדלתות? הגרא"מ שך זצ"ל, כאשר לימד את דברי הגמרא, הגיב ואמר: איני מבין! וכי נפשוט את ההלכה מהדלתות? הרי אם נחליט שהדין הוא שדי בכת אחת, נעמוד בפתח ולא ניתן לדלתות להסגר...

דף סו/א מיד הושיבוהו בראש ומינהו נשיא עליהם

סיפור מירושלים

כתב הבן איש חי בספרו בן יהודיע: "כמו שעשו בני בתירא להלל, שתיכף ומיד בהכרתם רוב חכמתו הושיבוהו בראש, כן עשה הרב החסיד רבי גדליה חיון זצ"ל לרבינו הרש"ש ז"ל, בבואו מעיר תימן לעיה"ק ירושלים תובב"א, שלא הודיע עצמו בתחילת ביאתו שהוא חכם, אלא הראה עצמו כאדם פשוט מהמון העם ונעשה שמש... ועל ידי מעשה הכיר בו, ותיכף ומיד הושיבו בראש...".

אדם ללמוד תורה כל היום כולו ולשמוח בזאת. רבי יהושע חולק ואומר: "חלקהו. חציו לה: וחציו לכם". [במה נחלקו התנאים? שני פסוקים נאמרו בתורה לגבי יום טוב. על שביעי של פסח נאמר: "עצרת לה: אלוקיך" ואילו בשמיני עצרת נאמר, "עצרת תהיה לכם". רבי יהושע סובר, כי יש לחלק את שמחת יום טוב לשניים: "חלקהו. חציו לה: וחציו לכם". רבי אליעזר סובר, "או כולו לה: או כולו לכם". כלומר, אפשר לקיים את מצוות שמחת יום טוב על ידי לימוד תורה. אך הכל מודים, כי על האדם לשמוח ביום טוב, ואינו רשאי לשבת בטל ולהמנע מן השמחה].

יש מן הראשונים (בעל המאור, פסקי רי"ד פסקי הרי"א ז"ל בביצה פ"ב, ומובא בשה"ג לרי"ף ביצה ח/א, ועוד) הפוסקים כשיטת רבי אליעזר שיכול אדם לקיים שמחת יום טוב על ידי "כולו לה". אך רוב הראשונים נקטו, וכן הורו הפוסקים, כדעת רבי יהושע, שחובה לשמוח ביום טוב גם על ידי מאכל ומשתה ולא רק בלימוד תורה: "מצוות יום טוב לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתייה" (רמב"ם הלכות יו"ט פ"ו הלכה י"ט, שולחן ערוך או"ח סי' תקכ"ט סעיף א').

כיצד מקיימים 'חציו לה' וחציו לכם'?

הרמב"ם (שם) מתאר את סדר היום בחגים: "אף על פי שאכילה ושתייה במועדות בכלל מצות עשה, לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו, אלא כך היא הדת, בבקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענין היום וחוזרין לבתיהם ואוכלין, והולכין לבתי מדרשות קורין ושונין עד חצי היום, ואחר חצי היום מתפללין תפלת המנחה וחוזרין לבתיהן לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה".

האחרונים מבארים כי בסדר זה מתקיים "חציו לה: וחציו לכם" בדיוק ממש: מחצית היום הראשונה מוקדשת לתפילה וללימוד, מלבד האכילה הארעית שלאחר התפילה, ואילו המחצית השנייה של היום מוקדשת כולה לחציו לכם' מלבד תפילת מנחה הקצרה (ראשון לציון ביצה טו/ב; שו"ת דברי מלכיאל ח"ו סי' ד" ד"ה ובסי' רפ"ח, מובאים בספר המפתח ברמב"ם פרנקל שם).

מדבריהם עולה, כי יש לחלק את היום לשני חצאים מדויקים, חציו לה: וחציו לכם. ברם, השפת אמת זצ"ל (ביצה טו/ב) כותב, כי אין הדברים כן, אלא "חציו לה: וחציו לכם" היינו, שביום טוב יש לשמוח הן על ידי שמחת הגוף והן על ידי שמחת התורה, אך אין צורך להקפיד על שני חצאים שווים. זו גם לשונו של הפרי מגדים (סי' רמ"ב ב"אשל אברהם" ס"ק א'): "חלקהו חציו. יראה לאו דווקא בצמצום, רק מקצת לה: ומקצת לכם. ומצוות עשה לאכול ורשות בידו רובו לה: או רובו לכם, או חצי ממש".

לימוד תחילה או אוכל תחילה? לגבי סדר היום שהתווה הרמב"ם כתב מהרש"ל בספרו ים של שלמה (ביצה פ"ב סימן ה'), כי לדעתו, יש להקדים את הלימוד בבית המדרש לסעודת שחרית עד סמוך לחצות היום, ולאחר את מנחה לסוף היום. אין לחשוש, הוא אומר, שאדם יעמוד לתפילת מנחה מתוך שתיית יין, שכן, אין זו שתיית יין של חול, אלא "הקב"ה מקבל תפילתו מאחר שהוא שמח וטוב לב בשמחתו של מקום!" אולם, המגן אברהם (סימן תקכ"ט ס"ק א') נוקט כדעת הרמב"ם. **סלסולי חזנות בימים טובים:** אף הוא הזהיר את החזנים לבל יאריכו בניגונים וסלסולי חזנות, גם אם הדבר נעשה לשם שמים ולרצון הציבור, שכן, אין מקיימים בהם לא "חציו לה:" ולא "חציו לכם"!!! ודבריו אלו הובאו בפוסקים (במג"א שם וכן במשנ"ב שם).

כאמור בעל המאור וראשונים נוספים פוסקים, כי הלכה כרבי אליעזר הסובר, שאפשר לקיים את מצוות שמחת יום טוב על ידי "כולו לה:" ואף ראייה הביאו מסוגייתנו. גמרתנו מספרת על מר, בנו של רבינו, שיושב היה בתענית כל השנה, גם בימים טובים, למעט חג השבועות, פורים וערב יום הכיפורים. הרי לנו, כי הלכה כרבי אליעזר!

עולמם של גדולי התורה: ברם, רבינו דוד בסוגייתנו דוחה ראייה זו תוך שהוא מצייר באופן נדיר את עולמם המופלא של גדולי התורה. רבינו דוד אומר, כי אנשים קדושים שכל חייהם שקועים בלימוד התורה ועמלה, אכן נהנים מלימוד התורה עד כדי כך שבאמצעותם הם מקיימים גם "חציו לה:" וגם "חציו לכם". הם אינם זקוקים לאכילה ולשתייה, כדי להנות את גופם, לפי שלא פחותה הנאת גופם בעת לימוד התורה; משכך, מסכם רבינו דוד, ממנהגו של מר, בנו של רבינא, אין להסיק הלכה לכלל ישראל.

עולים על רכבת הלימוד

מספרים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה: לומדים כמה דקות חוכים בסיוף רחני עצום!

קבע עיתים ללימוד *3029 נכשיו

חודש ראשון התנסות חינם

אבי מורי
הר"ר **אלתר יוסף מאירוביץ** ז"ל
ב"ר זאב ז"ל נלב"ע י"א בשבט תשל"ז
תנצב"ה
הנוצח ע"י בנו
הר"ר **אברהם זאב מאירוביץ** ומשפ' שיחי

לעילוי נשמת
ר' **ישעיהו עברוני** ז"ל
ב"ר מרדכי ודינה ז"ל נלב"ע ט"ו בשבט תשס"ט
תנצב"ה
הנוצח ע"י בני המשפחה שיחי

לעילוי נשמת
מרת **יהודית גיפמן** ע"ה בת ר' יוסף חיים ז"ל
נלב"ע י"א בשבט תשס"ח **תנצב"ה**
הנוצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **אילן גיפמן** הי"ו ומשפ' שיחי - גבעת שמואל